
FOLKETINGET

Finansudvalget

Den økonomiske konsulent

Til: Udvalgets medlemmer

Dato: 7. december 2012

OECD's seneste økonomiske landerapport samt overblik over økonomiske kriser i Danmark

Resumé:

OECD vurderer, at i **USA** vil væksten være nogenlunde stabil på 2-3 pct. i perioden 2012-2014, mens økonomien i **eurozonen** både i 2012 og 2013 er præget af stagnation og negative vækstrater. Først i 2014 er der udsigt til en vis fremgang i økonomien i eurozonen. Krisen i eurozonen er med til at trække den globale vækst ned.

For **Danmarks** vedkommende er OECD forholdsvis optimistisk for årene 2013 og 2014. OECD regner med, at udviklingen i det private forbrug og eksporten vil give nogenlunde pæne vækstrater i økonomien i disse år. Men meget afhænger af, om der kommer gang i eurozonens økonomi.

OECD har beregnet, at finanskrisen i 2008 ser ud til at **vare længere** end både oliekrisen i 1973-1974 og krisen i 1980'erne. Det skyldes især den manglende efterspørgsel i verdensøkonomien.

I noten gennemgås også kort de økonomiske kriser Danmark har været igennem i perioden 1970-2012, og der sammenlignes med krisen i 1930'erne.

Indledning

OECD gennemgår i sin seneste økonomiske rapport (november 2012) udviklingen i verdensøkonomien og dansk økonomi. I dette notat nævnes kort hovedkonklusionerne om den økonomiske udvikling.

OECD kommer også ind på hvor lang tid de forskellige økonomiske kriser i 1970'erne og 1980'erne har varet, inden der kom gang i væksten igen. Der sammenlignes med 2008-krisen, der endnu ikke er overstået.

I den forbindelse er der i notatet foretaget en kort gennemgang af de økonomiske op-og-nedture, der har været i **dansk økonomi** i perioden 1970-2012. Endvidere sammenlignes kort med krisen i **1930'erne** i Danmark (egen opstilling).

1. Udviklingen i den globale økonomi

I **Tabel 1** nedenfor er vist udviklingen i den globale økonomi ifølge OECD.

Tabel 1. Økonomiske nøgletal for OECD og verdensøkonomien

	2000-2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vækst i BNP (pct.), OECD	1,7	3,0	1,8	1,4	1,4	2,3
<i>Herunder</i>						
USA	1,7	2,4	1,8	2,2	2,0	2,8
Eurozonen	1,3	1,9	1,5	-0,4	-0,1	1,3
Japan	0,5	4,5	-0,7	1,6	0,7	0,8
Arbejdsløshed (pct. af arbejdsstyrken)	6,5	8,3	8,0	8,0	8,2	8,0
Offentlig saldo (pct. af BNP)	-2,8	-7,7	-6,5	-5,5	-4,6	-3,6
Vækst i verdens BNP (pct.)	3,3	4,9	3,7	2,9	3,4	4,2
Vækst i verdenshandelen (pct.)	4,9	12,8	6,0	2,8	4,7	6,8

Kilde: OECD, *Economic Outlook november 2012*

I **2010** var væksten i OECD på 3 pct.. **"Miniopsvinget"** efter finanskrisen er imidlertid blevet dæmpet siden pga. den fortsatte krise i **eurozonen**. Væksten i OECD er således faldet til 1,4 pct. i 2012, og der forventes en lignende lav vækst i 2013. Først i 2014 forventes væksten at nå op over de 2 pct.

Det fremgår af Tabel 1, at udviklingen i økonomien i **eurozonen er med til at dæmpe væksten i OECD**, da eurozonen har negative vækstrater helt frem til 2014. Først i 2014 er der positive vækstudsigter for eurozonen. **Derfor er det blandt andet den stabile vækst i USA frem til 2014, der er med til at holde hånden under væksten i OECD.**

Arbejdsløsheden ligger stabilt på omkring 8 pct. af arbejdsstyrken i OECD uden en udsigt til en forbedring. Dette skyldes de forsat beskedne vækstudsigter.

Der er et stort underskud på den offentlige saldo, der i 2012 er på -5,5 pct. af BNP. Der er dog tale om en forbedring siden 2010, hvor saldoen var på -7,7 pct. af BNP. Forbedringen forventes at fortsætte frem til 2014, hvor den vil være på -3,6 pct. af BNP. Der er dog stadig tale om et stort underskud, der vil være uholdbart på længere sigt.

Væksten i **verdensøkonomien** påvirkes også af den svage udvikling i eurozonen, da især udviklingsøkonomierne er følsomme overfor udviklingen i eurozonen. Dette afspejles også af udviklingen i **verdenshandelen**, hvor væksten falder 10 pct. point fra 12,8 pct. i 2010 til 2,8 pct. i 2012. Væksten i verdenshandelen forventes dog at blive forbedret fra 2012 og frem til 2014, hvor der vil være en forventet vækst på 6,8 pct.

Samlet set er væksten i OECD – og resten af verden – stadig svag, men der forventes at ske en gradvis forbedring af økonomien frem mod 2014 i takt med, at økonomien forbedres i eurozonen. **Meget kan dog ændre sig, hvis krisen i eurozonen pludselig intensiveres.**

2. Dansk økonomi

De økonomiske nøgletal for dansk økonomi fremgår af **Tabel 2** nedenfor.

Tabel 2. Økonomiske nøgletal for Danmark

	2010	2011	2012	2013	2014
Vækst i BNP	1,6	1,1	0,2	1,4	1,7
<i>Privat forbrug</i>	1,7	-0,5	1,0	1,6	2,0
<i>Offentligt forbrug</i>	0,4	-1,5	0,6	0,9	0,7
<i>Bruttoinvesteringer</i>	-2,4	2,9	1,9	2,7	3,9
<i>Eksport (varer og tjenester)</i>	3,0	6,5	2,0	4,0	5,5
Arbejdsløshed (pct. af arbejdsstyrken)	7,2	7,3	7,5	7,4	7,3
Offentlig saldo (pct. af BNP)	-2,7	-2,0	-4,1	-2,1	-1,7
Offentlig gæld, brutto (pct. af BNP)	54,6	61,5	61,0	61,0	60,7
Offentlig gæld, Maastricht definitionen (pct. af BNP)	42,7	46,4	45,9	45,8	45,5

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, november 2012

Væksten i BNP har været svag i år med en forventet vækst på blot **0,2 pct.** i 2012. Den lave vækst skyldes til dels en **lav vækst i privat forbruget** - der ligefrem var negativ i 2011 - og dels **aftagende vækst i eksporten**, jf. Tabel 2. **Investeringslysten har også været lav** på trods af, at renterne har været lave. Dette skyldes blandt andet at boligmarkedet stadig er skrøbeligt, og at bankerne er forsigtige med udlån pga. den generelle usikkerhed på det finansielle marked. **Den vækst, der trods alt har været, har altså været drevet af offentligt forbrug**, skriver OECD.

Fra **2013** forventes der en vækst i BNP på 1,4 pct. Der forventes en svag stigning i det private forbrug, hvilket afspejler at **tilliden i økonomien kan være ved at vende tilbage**. Dette øger også investeringslysten. Desuden vil der være positive effekter af Kickstarten og udbetalingen af efterlønsindbetalingerne helt frem i 2013. Endelig forventes vækstraterne for eksporten og at stige hen imod 2014.

Arbejdsløsheden forventes at være omkring 7,5 pct. af arbejdsstyrken med en meget svagt faldende tendens frem til 2014.

Den **offentlige saldo** er fortsat negativ, men den forventes at blive forbedret væsentligt fra 2012, hvor den er på -4,1 pct. af BNP. I 2014 forventes således kun et underskud på 1,7 pct. af BNP. Den offentlige gæld ligger rimelig stabilt på knap 46 pct. af BNP, hvis man opgør den ifølge definitionen fra Maastricht

traktaten. Fra 2013 overholder Danmark dermed EU-kravet om et maksimalt underskud på den offentlige saldo på 3 pct. af BNP.

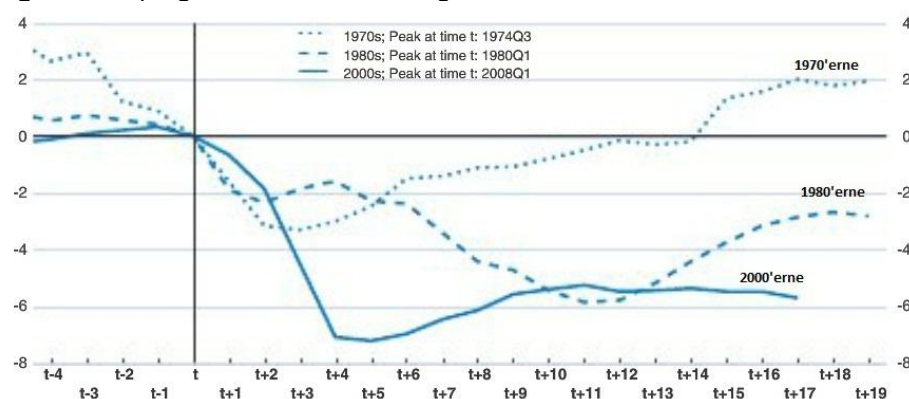
Forventningerne til væksten afhænger dog i høj grad af udviklingen i eurozonen. Danmark er endvidere udsat for en mindre grad af risiko end eurolandene på den monetære front, skriver OECD. Privat forbruget vil dog blive påvirket meget, hvis krisen i eurozonen pludselig forværres. Det samme gælder, hvis konkurrenceevnen udvikler sig ringere end forudset.

3. Hvor lang tid varer kriserne i OECD-området?

OECD indleder rapporten med kort at bemærke, at den økonomiske aktivitet i den nuværende krise, ser ud til at være bagefter de opsving, der har været i de tidligere kriser.

OECD illustrerer dette ved sammenligninger med krisen i **1970'erne** (oliekrise m.v.) og den finansielle og økonomiske krise i **1980'erne**, jf. **Figur 1** nedenfor. OECD estimerer outputgab, dvs. forskellen mellem BNP ved "normale" konjunkturforhold og det faktiske målte BNP. Et negativt outputgab vil således umiddelbart betyde lavkonjunktur, mens et positivt tyder på en højkonjunktur.

Figur 1. Outputgab i OECD, omkring økonomiske kriser

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, november 2012

Note: "t" angiver krisernes start og "t+1" kvartalet efter, osv.

Det ses af **Figur 1**, at den korteste krise (målt på outputgab) var **oliekrisen** i begyndelsen af 1970'erne. Den var overstået i løbet af 2-3 år.

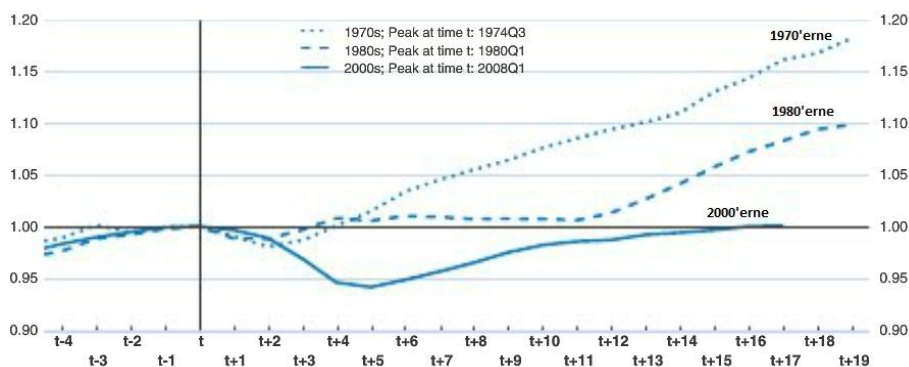
Krisen i **1980'erne** derimod var både dybere og betydeligt mere langstrakt og varede 4-5 år for OECD-landene under ét. Det ses, at outputgab var helt nede på 6 pct. af "normalt" BNP efter 3 års krise (12 kvartaler).

Den **nuværende krise** starter med et stort fald i begyndelsen af 2008, og selv efter 4 år er outputgabets ikke begyndt at lukke sig igen, hvilket står i kontrast til de tidligere kriser.

Manglende efterspørgsel

Af **Figur 2** nedenfor søger OECD at illustrere, at den nuværende krise ser ud til at være båret af **mangel på efterspørgsel**.

Figur 2. Den indenlandske efterspørgsel i OECD, før og efter lavkonjunkturer

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, november 2012

Krisen i **1970'erne** blev hurtigt løst ved at den samlede indenlandske efterspørgsel steg over niveauet fra krisens start.

I **1980'erne** tog det lidt længere tid, før der kom gang i efterspørgslen, og krisen trak derfor ud.

I den **nuværende krise** derimod er efterspørgslen nok steget en smule, men den er ikke kommet over niveauet fra krisens start. Tilliden fra investorer og forbrugere til økonomien er derfor stadig ikke høj, og der mangler stadig et radikalt stød til verdensøkonomien, der kan skubbe efterspørgslen og tilliden i den rigtige retning.

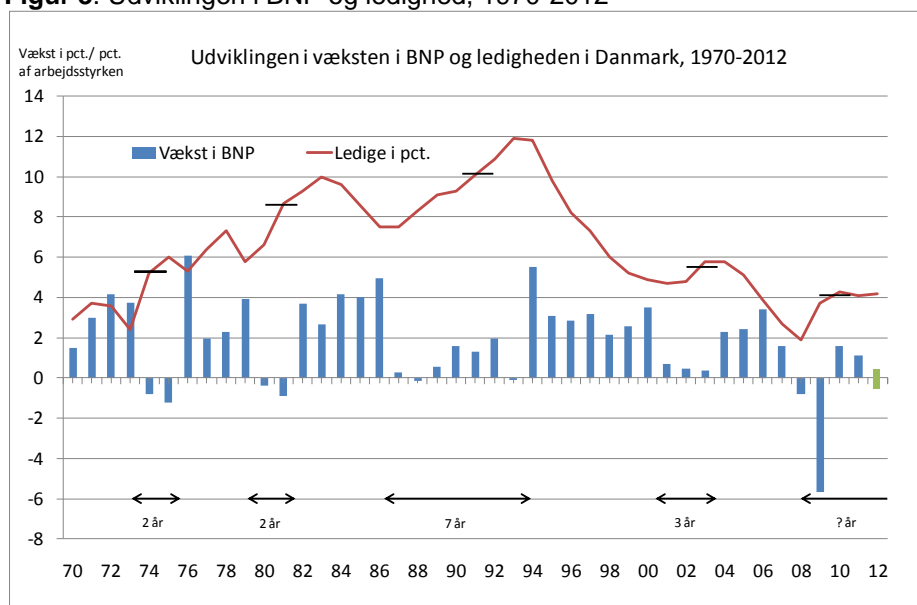
4. Hvor lang tid varer kriserne i Danmark?

I dette afsnit er vist en oversigt over de økonomiske kriser i Danmark. Her måles dog ikke på outputgabet, men på væksten i **BNP** og **arbejdsløsheden**.

I **Figur 3** nedenfor er vist udviklingen i vækstraterne for BNP sammenholdt med ledighedsudviklingen. Opgørelsen er foretaget for perioden 1970-2012.

I figuren er medtaget 1. oliekrise i **1973**, 2. oliekrise i **1979**, finanskrisen og "kartoffelkuren" i **1986**, "IT-krisen" i **2000** og endelig finanskrisen i **2008**.

Figur 3. Udviklingen i BNP og ledighed, 1970-2012

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Note: Ledigheden er den såkaldte **nettoledighed** i pct. af arbejdsstyrken. De vandrette streger angiver den **gennemsnitlige** ledighed for hver kriseperiode. I teksten nedenfor omtales ledigheden, når den topper.

Det ses, at den **1. oliekrise** i 1973 varede ca. 2 år, og ledigheden steg fra godt 2 pct. til ca. 6 pct. af arbejdsstyrken.

Ved indledningen til **2. oliekrise**, der varede ca. 2 år fra 1979 til 1981, steg ledigheden fra ca. 6 pct. til ca. 10 pct. på toppen. Herefter kom der godt gang i væksten fra 1981 til 1986, hvor "**kartoffelkuren**" blev vedtaget og en efterfølgende krise indtraf. Krisen betød lav vækst i 7 år fra 1986 og frem til 1994, og ledigheden steg fra lidt under 8 pct. og toppede med ca. 12 pct.

I perioden 1994 til 2000 kom der gang i den økonomiske vækst igen, og ledigheden faldt brat fra de 12 pct. og helt ned til knap 5 pct. i år 2000.

Efter perioden 2000-2002, hvor "IT-krisen" dominerede, **indtrådte en nogenlunde pæn og ubrudt stigning i den økonomiske vækst fra 2003 til 2007.**

Det gav den laveste ledighed nogensinde på ca. 2 pct. i 2008.

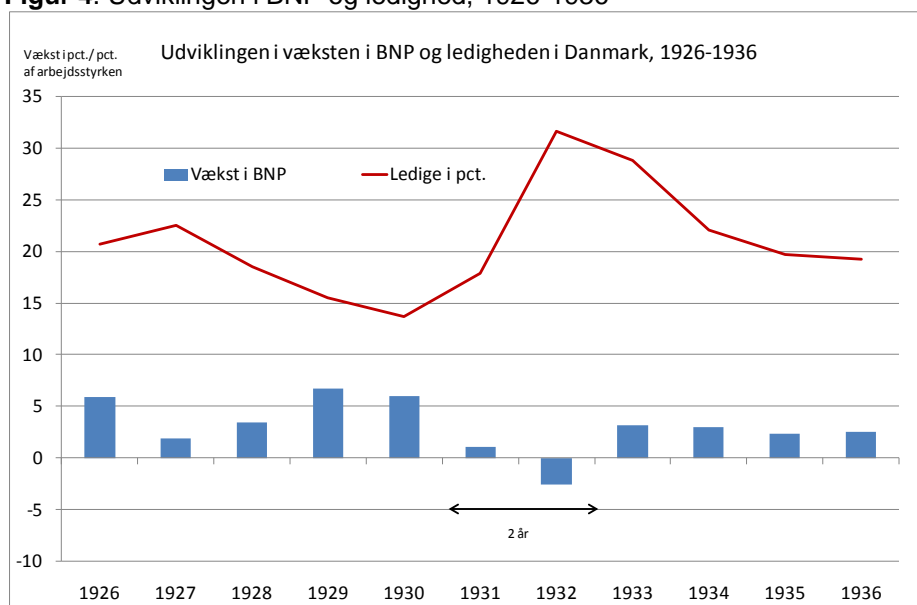
Finanskrisen i 2008 ændrede vækstbilledet radikalt. I 2008 nåede væksten et rekordlavt niveau på knap -6 pct., og i de efterfølgende år var den økonomiske vækst kun begrænset positiv.

Finanskrisen har nu varet i 4 år, dog er nettoledigheden indtil videre kun på 4-5 pct. af arbejdsstyrken – hvilket ganske vidst er en fordobling i forhold til 2008 – men relativt lavt både internationalt og historisk set. Så indtil videre er Danmark sluppet nogenlunde helskindet igennem krisen.

Hvordan så krisen ud i 1930'erne?

I **Figur 4** nedenfor er vist, hvordan den første egentlige verdenskrise udviklede sig i Danmark efter **børskrakket** i New York den 28. oktober 1929. Det fremgår af figuren, at Danmark isoleret set kom nogenlunde hurtigt ud af denne krise.

Figur 4. Udviklingen i BNP og ledighed, 1926-1936

Kilde: Danmarks Statistik og egne opstilling

Op igennem 1920'erne svingende ledigheden i Danmark på omkring 20 pct., men ledigheden var faktisk på vej ned mod 15 pct., da krisen indtraf ultimo 1929. I årene 1930-1932 faldt væksten i BNP gradvist og endte i negativ vækst på et par procent i 1932. **Det betød at ledigheden blev mere end fordoblet i den periode og endte på et niveau på lidt over 30 pct.**

Ledighedskurven "knækkede" dog ret hurtigt nedad igen, og i 1935 var ledigheden stabiliseret på ca. 20 pct.

Krisen i 30'erne var dermed nogenlunde hurtigt overstået i Danmark. Det kan selvfølgelig hævdes, at vækstraterne før krisen var noget højere og ledigheden på vej ned mod de 15 pct. Efter krisen var væksten derimod noget lavere og ledigheden stabiliserede sig på et højt niveau omkring de 20 pct. På den baggrund kan der argumenteres for, at krisen også her var af længere varighed.

Med venlig hilsen

Victoria Julie Jessen og Niels Hoffmeyer (3602)